

Siðsøga

við Óla Jacobsen

FØROYSK SØGA Í DANMARK:

HENRIKKA
HJÁ RIKK ÓLA

HÓAST RØÐIN HENDUR IÐ SLEPTU ALMENT ER LIÐUG, SO KANN FRAMVEGIS OKKURT
ÁHUGAVERT KOMA UNÐAN KAVI. EITT SLÍKT DØMI ER UM RIKK ÓLA, SUM VAR EIN
PARTUR Í HESI RØÐ, MEN VITANIN UM HANSARA ÆTT VAR SERA AVMARKAÐ

Óli Olsen var føddur 21. juni 1867. Hann var doyptur í Havnar Kirkju 14. juli sama ár. Foreldrini vóru Jacob Olesen, vanligu nevndur Jákup í Kina, og Henriikka Maria Hendriksdóttir, vanligu nevnd Rikka. Tí varð Óli nevndur Óli Rikk.

Óli giftist í 1893 í Havnar Kirkju við Jóhannu Mariu Solmunde, ættað úr Byrginum í Söldarfirði. Hennara foreldur vóru Cathrina Petursdóttir og Sörin Johannesen.

Johanna Maria átti fleiri systkin, sum giftust til Havnar, og sum eru jarðað á Svínarbygg. Tey eru øll umrødd í røðini Hendur ið Sleptu.

Tey vóru: Petra Malena, gift við Joen Christian Rubeksen, Peter Hans, giftist við Charlottu, hálv systir Jens í Dali og Anna Sofia, giftist við Gerhard Vilhelmsen.

Henriikka gjørdist kend

Johanna Maria búði í 1890 í Havn. Hon átti uttanfyri hjúnalag Christine Marie, sum var fødd í 1884 í Hvalba, har Johanna Maria tenti. Pápin var Jens Holm.

Óli og Johanna Maria áttu tvær døtur, Henriikka f. 1894 og Kathrina f. 1898.

Nú um dagarnar kom meira undan kavi um tey. Tað var ein ommudóttir Kristinu, sum gjøgnum sína ætt í Føroyum vildi vita meira um sín uppruna. Hon átti nakað av tilfari, sum segði nakað um ommusystirina Henrikku. Hetta var ein slóð, sum leiddi til meira tilfar, og nú kunnu vit lýsa áhugaverdu søguna hjá Henrikku.

Hetta er ein áhugaverd søga um føroying í Danmark. Eisini er hetta eitt dømi um, at føroyingar hava verið høgt í metum í sínum umhvørvi, og at teir eisini hava verið góð umboð fyri Føroyar í Danmark. Hetta verður væl lýst í Svendsborg Avis í 1960:

Staar der Tjaldur som navn paa en villa, kan man være ganske sikker paa, at der bor en færing. Dette er også tilfældet på

Skovvejen i Troense, hvor der i 40 år har boet en vaskeægte færing fra Thorshavn, fru Henriikka Andersen. Villaen ligger højt til vejs med den herligste udsigt over Svendborgsund. At det er et sømands hjem bliver man hurtigt klar over. Overalt i de hyggelige stuer er der fyldt med genstande fra alverdens lande. Hvad man også bider mærke i, er de mange smukke malerier, deraf en stor samling fra Færøerne, side om side på væggene.

Sportsfolk får pokaler når de udfører en bedrift. Fru Andersen har også fået en pokal. Oversat fra færøsk til dansk lyder inskriptionen: "Et Færø i Danmark med gæstfrihed til huse, vi ofte kommer der i hyggeligt lag. De åbne døre på Tjaldur, går vi ind og ud af med glæde."

Tað var eitt eitt lokalt føroyskt felag sum hevði givið Henrikku henda pokal. Hóast sini mongu ár í Danmark var Henriikka framvegis føroyingur við lív og sál, og hetta hoyrdist eisini á málinum.

Henriikka var fødd í Havn, og tey vóru try systkin. Pápin, Óli, sigldi sum kokkur við slupp, men hann doyði 38 ára gamal. Í einum ódnarveðri datt hann so illa, at bróstkassin varð knústur. Tá ið hann kom heim, lá hann í seingini í 9 mánaðir, tá doyði hann. Tá var Henriikka 12 ára gomul og gekk í realskúla.

Mamman fór at vaska fyri fólk. Fyri hetta fekk hon eina krónu um dagin.

14 ára gomul fór Henriikka til Danmarkar. Hon skuldi vera í húsi hjá læknanum Hilmar Fredericia, sum hevði verið nøkur ár í Havn.

Hann var veruliga tann fyrsti, sum kom við uppskoti um mjólkaforsýning í Havn. Hann dugdi meira enn aðrir at siggja, hvussu skaðilg mjólkaneýðin var fyri fólkaheilsuna í býnum. Tí legði hann dent á at fáa meira mjólk til Havnar. Av hansara ávum kom maður frá Landbrugsholdningsselskabet til Føroya at leggja monnum lag á at fáa skipað viðurskifti á hesum økinum.

Henriikka greiddi frá, at hon fekk onga løn. Men hetta var hon ov sjálvstøðug til.

Henriikka:

Engberg, ein rættur sjómaður.

Hon vildi vinna pening.

Eitt ár seinni kom hon aftur til Føroya og fór at arbeiða fisk. Ferðaseðilin kostaði tí kr. 35.

Hon segði: "Jeg mindes min barndom som en vidunderlig tid, og jeg tager stadigvæk en tur hjem. Fra det øjeblik jeg øjner øerne, gaar

jeg ikke til køjs, jeg bliver straks færing igen. De klipper – de skær, de drager, og intet sted er græsset så grønt som på lien. Ja, i sådant et øjeblik er alt andet blæst væk."

Tá ið Henriikka fór úr Havnini búðu har 1.800 fólk. Tá ið hon var smágenta spældu tey altíð í bátunum vóru á seiðabergi og veiddu reyðfisk. Fiskurin var hongdur upp at ræsa og turka.

Hon greiddi eisini frá grindadrápi og eisini frá grindabytínum. Um eitt barn var føtt áðrenn kl. 12 tann dagin, so fekk tað eisini part.

Hittir mannin í dansi

Henrietta var 16 ára gomul, tá ið hon var komin heim aftur úr Danmark.

"Eg var farin í dans eitt sunnukvöld, og har vóru eisini nakrir danskir sjómenn. Eg kom at dansa við einum matrósi. Mín komandi maður var tá stýrimaður á eini skonnart, sum lá á Havnini. Hesin matrósarur eftir stýrimanninum, tí hann helt, at eg dugdi so væl at tosa danskt. Tá hittust vit á fyrsta sinni.

Vit fóru so at dansa, og eg minnst at lagið var "An der schönen blau Donau". Í byrjanini hevði eg hug at ilskast, tí hann hevði hug at traðka meg á tærnar, tá ið vit dansaðu. Aftaná bjóðaði hann mær kaffi. Dagin eftir bjóðaði hann mær døgurða, men vit skiltust uttan nakra avtalu um at hittast aftur.

Nakrar dagar eftir fór eg til Danmarkar og hugsaði ikki meira um hann.

Eg fekk húspláss hjá Edvard Ehlers, sum var ein kendur lækni og politikari. Ein dagin ringir á hurðina, har stóð stýrimaðurin, Ingberg. Hann hevði fingið uppspurt, hvar eg búði, og her stóð hann við tveimum atgongumerkjum til Kongaliga teatrið. Tíverri kundi eg ikki taka av. Tað var ikki so at fáa fri hjá eini arbeiðsgentu.

Tá kom samband okkara millum. Hann var frá Bogø. Eg fekk seinni pláss hjá einum admiral, Andreas du Plessis de Richelieu. Hetta ljóðar fint, og tað var tað eisini. Adminalurin hevði vunnit nógvan pening í

Komandi partur:

I komandi parti verður greitt frá fyrstu kvinnunum í kommunupolitikki.

Henrikka við minnum úr Føroyum.

Thailandi, har hann hevði skapt nýggjar vinnuvegir. Hann hevði eisini verið við til at stovna Østasiatisk Kompagni, sum í síni tíð var ein av størstu donsku fyrirkunum, eisini við stóði í Thailandi. Vit vóru 18 tænstufólk. Eg var har í seks ár og endaði við at gerast "kammerjomfru for Hendes Nåde."

Vit vóru trúlovaði í 9 ár og fóru so heim til Havnar at verða vigd. Hetta var í 1918. Tá ið Ingberg var á heimleið úr Spanien og var komin í Ermasund við brúðarústýrinum, sum hann hevði keypt í Spania, varð skipið torpederað av einum týskum kavbáti. Hann bjargaði sær við neyð og deyð. Tað einasta hann hevði við sær í land var brúðarústýrið og ein kaffikanna.

Vit blivu gift í Havnar kirkju. Hetta var eitt rættligt føroyskt brúdleyp. Kirkjan var smekklful, og uttanfyri var skotið fyri brúðarparinum.

Vit høvdu bert 14 dagar saman, tá ið hann fór út aftur at sigla.

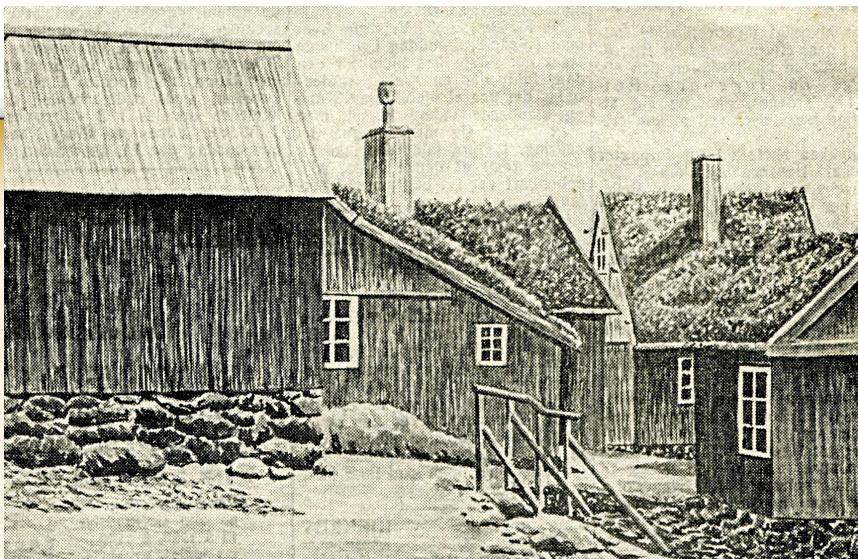
Systir mín, Katrína, búði í Troense, og hon lá deyðsjúk av sponsku sjúkuni. Hvi hon var í Troense veit eingin. Kanska hevur hon havt húspláss. Troense er nú ein partur av Svendborg sunnast á Fyn men liggur á oynni Tåsinge.

Katrína vildi so fegin síggja mammu enn eina ferð. Tískil fór hon fyrstu ferð í lívinum til Danmarkar. Eg fór við henni til Troense. Har keyptu vit hús fyri 12.500. Katrína doyði og gjørdist bert 20 ára gomul.

Umstøðurnar at ferðast

Spurd um ferðaviðurskiptini millum Føroyar og Danmark fyrst hon minnst, greiðir Henrietta frá ferð við rutuskipinum Sleipner:

Jeg rejste på 2. klasse. Mændene havde fællestue, hvor de sov sammen, men de skulle spise i kvindernes soverum. Det var ikke behageligt, der var mange søsøge, luften var ikke særlig god, og toiletforholdene var elendige. Dampere gik altid ind til Leith i Skotland, hvor man lossede og lastede i halvanden dag. Dengang tog turen 6 dage, nu kun 3 dage.

Barnðómsheimið hjá Henrikku var úti á Reyni. Mitt í myndini eru Mettustova og beint yvir av, í húsinum longst burtur á myndini, búði Óli Ríkk.

Johanna Maria, sum var ættað úr Söldarfirði

Kristina, systir Henrikku

Det kunde til tider være et skrækkeligt vejr. I Thorshavn ankrede vi op i bugten og blev så roet i land.

Henrikka hevði, tá henda samrøðan var gjørd, búð 42 ár í Troense, men henni dámdi framvegis at fara til Føroya. Sum hon segði: "Jeg maa se klipperne". Hon hevði eingi systkin í Føroyum, so hon búði umborð á ferðamannaskipinum.

Í Føroyum fekk hon føroyskan mat, sum spik og grind og grunningshøvd. Men henni dámdi væl at koma aftur til Troense, har hon var væl kend. Her løgu eisini systirin og mamman jarðaðar.

Kom eisini í býráðið

Henrikka luttok eisini í almenna lívinum. Hon var við í Reyða Krossi undir týsku herseitingini.

Eisini var hon við býráðnum. Fyrst kom hon inn sum eykalimur, síðan sum valdur limur.

Men at vera kvinna í politikki var ikki bara lætt tá. Men hon kundi eisini gera burt, sum tá ið hon á einum fundi segði:

"Behandl mig som en af jeres egne, jeg er gammel sømandskone og vant til at høre lidt af hvert."

Men hon lat væl at samstarvinum í kommunustýrinum. Hon var í nevndum, sum høvdu hennara áhuga. Millum hesi vóru almannamál. Hon kom eisini at áseta grund-

Droymdi, at maðurin var bjargaður

Maður Henrikku fekk sítt egna skip. Saman við einum reidara í Marstal, keypti hann skipið Gerda. Hetta var í seglskipatíðini, so tað kundi ofta vera buldrasligt.

Eina ferð hevði Henrikka ikki hoyrt frá skipinum í tveir mánaðir. Tá varð roknað við, at skipið var burturgingið við mann og mús. Men Henrikka kundi kortini ikki gevast at vóna.

Ein dagin sat hon við vindeygad heima, og hon sær telegrafboðið koma móti húsinum. Boðið ringir á hurðina og rópar:

Værs'go' – ja undskyld jeg bryder tavshedpligten, men de er reddet."

Hon hevði annars sjálf droymt, at teir vóru bjargaðir. Skipið var ríkið allan vegin um Atlantshavið, og teir vóru deyðanum nær, tá teir komu til Plymouth í Onglandi.

Undir krígunum hvørki sá ella hoyrði hon nakað til mannin. Tá kríggið byrjaði, var hann staddur í amerikanskum sjógvi, og hann fór í amerikanska krígstænastu. Hann sigldi við einum veitingarskipi í Kyrrahavinum í krígunum móti Japan.

Hetta var stóðan hjá nógvum sjómonnum, tá ið Danmark varð hersett av Týsklandi. Tá vóru nógv donsk skip, sum valdu ikki at fara í danska havni, og sum tí ikki komu heim aftur, fyrr enn kríggið var av fimm ár seinni.

Ingberg var altíð á langferð, men Henrikka sigldi ofta saman við honum, so hon

kom víða um. Tá ið hann doyði í 1951 var hann skipari á einum tangaskipi hjá Esso. Tey vóru barnleys.

Systirin misti mannin undir fyrra heimsbardaga

Hálvsysir Henrikku, Kristina, fór eisini til Danmarkar og varð gift við Julius Krohn. Hann var skipari á einum koldampara, sum varð torpederaður undir fyrra heimsbardaga. Julius kom ikki aftur í aftur. Hon giftist ikki aftur og fluttu við sínum báðum døtrum inn til Henrikku, sum ofta var einsamall, tí maðurin var so nógv burtur. Døtur hennara vóru Nina Oona og Evelyn Krohn.

Kristina var omma Susanne Krohn, sum giftist við Oscar Djurhuus, abbason Poul Juel Djurhuus, sum var beiggi Hans Andreas og Janus.

Ein onnur ommudóttir, Janne, lýsir ommusystirina sum eitt konubrot:

I mange år boede min mormor og Henrikka under samme tag indtil min mormor døde i 1970. Efter den tid boede Henrikka alene i mange år, inden hun flyttede til København, hvor hun levede sine sidste år hos en veninde. Hun døde i 1983 lige inden hendes 90-års fødselsdag.

Henrikka var en sej dame, hun havde sine meningers mod – hun blev valgt til sognerådsformand, hun passede det store hus og store køkkenhave. Ingberg havde en sejlbad og en jolle liggende i Pilekrogen, som vi nærmest boede i, når Ingberg var hjemme. Hun oprettede også Søfartsmuseet i Troense og der kan man se mange af Ingbergs effekter fra den tid.

Ja, hetta var so enn eitt íkast til søguna um fólk í Havn.